

Till
Utbildningsdepartementet

Remiss av SOU 2025:37 Skärpta villkor för friskolesektorn

Sammanfattning

Trelleborgs kommun ställer sig positiv till förslagen i delbetänkandet SOU 2025:37 – Skärpta villkor för friskolesektorn. En skärpt reglering av friskolesektorn med fokus på ökad långsiktighet, transparens och kvalitet stärker möjligheter att säkerställa att varje barn och elev får en utbildning av hög kvalitet oberoende av huvudman. Förslagen möjliggör även insyn i hur offentliga medel används för att bedriva utbildningsverksamhet inom skolväsendet.

Trelleborgs kommun anser att förslagen i delbetänkandet innehåller nödvändiga åtgärder för att stärka transparensen, den ekonomiska kontrollen samt kvaliteten inom den fristående förskole- och skolesektorn. Samt att barns och elevers rätt till likvärdig och kvalitativ utbildning förstärks.

Yttrandet

Trelleborgs kommun föreslås lämna följande yttrande:

Värdeöverföringsförbud

Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget att införa ett värdeöverföringsförbud vid nyetablering, ägarbyten samt vid kvalitetsbrister. Förslaget är ett steg mot att säkerställa att offentliga medel används rätt och i detta fall för att bedriva och utveckla utbildningsverksamhet. Förslaget implicerar även en långsiktighet i ägandet och bedrivandet av utbildningsverksamhet.

Utredningen föreslår att tillsynsmyndigheten får förena ett föreläggande med värdeöverföringsförbud och att ett sådant förbud ska gälla under två år från själva beslutet om föreläggande. Kommunerna är tillsynsmyndigheter över förskolor med enskild huvudman. Förslaget kommer därför att få en påverkan på den kommunala tillsynsverksamheten. Utredningen ger inte någon närmare vägledning för vilka eventuella brister som skulle kunna ligga till grund för ett sådant förbud, endast att ett sådant kan komma i fråga vid indikation på bristande resursfördelning, vid kvalitetsbrister samt att ett föreläggande vid vite regelmässigt bör förenas med ett värdeöverföringsförbud. Trelleborgs kommun tillstyrker den delen av förslaget,

men vill påtala att det är av vikt att en tydlig rättspraxis utvecklas inom området och att Skolinspektionen eller annan myndighet tar fram ett stödmaterial som kan ge vägledning åt kommunerna i frågan.

Trelleborgs kommun ser också positivt på att huvudmannen ska ha en auktoriserad revisor som har skyldighet att yttra sig över om värdeöverföring har skett eller inte. Detta underlättar den granskning som tillsynsmyndigheten ska göra.

Särredovisning på enhetsnivå

Trelleborgs kommun tillstyrker det föreslagna kravet på särredovisning på skolenhetsnivå. I dagsläget finns ingen möjlighet för uppföljning på enhetsnivå för de enskilda huvudmän som har mer än en enhet eller som bedriver annan verksamhet som inte ligger inom ramen för skollagen. Kravet på särredovisning möjliggör insyn i hur resurser används på enhetsnivå och därmed en bättre uppföljning och tillsyn av friskolesektorn.

Kravet på särredovisning på enhetsnivå påverkar även kommunernas tillsynsverksamhet. Det ställs högre krav på granskningen av den enskilde huvudmannens räkenskaper. Detta merarbete vägs dock upp av kraven på att huvudmannen ska ha en auktoriserad revisor som granskar dess årsredovisning och årsbokslut, där revisorn ska yttra sig över särredovisningen på enhetsnivå.

Trelleborgs kommun ser positivt på att utredningen föreslår ett bemyndigande till regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, att meddela ytterligare föreskrifter om särredovisning. Sådana föreskrifter kan, om möjligt, underlätta tillsynsmyndighetens arbete när det kommer till dessa frågor. För det fall det uppstår oklarheter kring hur regelverket ska tillämpas är det av vikt att regeringen också utnyttjar denna möjlighet.

Ökad tillsyn avseende den enskilde huvudmannens ekonomi

Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget om att tillsynsmyndigheternas tillsynsansvar ska utökas på så sätt att enskild huvudman ska inkomma med kopia på årsredovisning, revisionsberättelse, särredovisning och revisors yttranden gällande värdeöverföring samt särredovisning till myndigheten. Detta kommer att medföra en ökad administrativ börda för kommunerna som tillsynsmyndigheter. Utredningens förslag om yttrande från auktoriserad revisor underlättar dock för tillsynsmyndigheten i dessa fall, vilket troligtvis medför att den administrativa bördan inte blir så hög.

Återkrav av kommunala bidrag

Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget om återkrav av grundbelopp vid felaktiga utbetalningar, brott eller uteblivna stödåtgärder. Rätten för kommuner att återkräva medel vid felaktig användning är ett bra verktyg för att säkerställa att offentliga medel används till det pengarna är till för. Det blir tydligare för kommunerna om frågan om återkrav av kommunala bidrag får författningsstöd.

Villkor för riktade statliga bidrag

Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget om villkor för riktade statsbidrag. Att riktade statsbidrag kopplas till tydliga krav på ökad kvalitet och inte beviljas till verksamheter med aktuella kvalitetsbrister är rimligt. Alla aktörer inom sektorn har ett ansvar att utveckla och öka kvaliteten på utbildningen för barn och elever.

Enligt utredningens förslag får inte statsbidrag lämnas till enskild huvudman som har gjort en värdeöverföring för det senast avslutade räkenskapsåret och inte heller får den huvudman som mottagit statsbidrag göra någon värdeöverföring för det senast avslutade räkenskapsåret eller för det räkenskapsår som bidraget avser. Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget i denna del, men menar att det inte är tydligt vilken roll kommunen har i egenskap av tillsynsmyndighet över enskilda förskolehuvudmän, när det gäller denna fråga. Det är Skolverket som handlägger och fattar beslut om statsbidrag. Enligt Trelleborgs kommuns mening är det inte klarlagt om kommunen, som tillsynsmyndighet, har en skyldighet att rapportera fattade beslut om värdeöverföringsförbud för en enskild huvudman till Skolverket. Trelleborgs kommun efterlyser därför ett förtydligande kring detta innan regeringen lägger fram sin eventuella proposition till riksdagen.

Ett liknande problem, som ovan, uppstår gällande vitesföreläggande för kvalitetsbrister hos en enskild huvudman. Enligt förslaget ska inte statsbidrag lämnas om en enskild huvudman under det senaste året fått vitesföreläggande för kvalitetsbrister inom det område som bidraget avser. Skolverket ska då ha rätt att återkräva hela eller delar av statsbidraget. Det är otydligt om detta medför att kommunen ska rapportera eventuella vitesförelägganden gällande kvalitetsbrister till Skolverket.

Anmälan av planerad skolnedläggning

Trelleborgs kommun ställer sig positiv till utredningsförslaget om att en enskild huvudman som planerar att lägga ned en skolenhet ska anmäla det skriftligt till den kommun där skolenheten är belägen senast 1 november året före läsåret då nedläggningen planeras. Detta möjliggör planering för både kommunen, eleven samt vårdnadshavare för att säkerställa fortsatta kvalitativ skolgång.

Trelleborgs kommun anser att det är problematiskt att inte nedläggning av fristående förskola ingår i förslaget och ställer sig därmed positiva till att delen gällande förskola bör utredas vidare. Nedläggning av förskola berör kommunerna till lika stor del som en nedläggning av en skola. Redan idag behöver även enskilda huvudmän ta i beaktande barnkonventionens krav på att ta tillvara barnets rätt vid omorganisationer.

Enligt utredningsförslaget är det lägeskommunen den enskilde huvudmannen ska göra en anmälan till. Lägeskommunerna föreslås ansvara för att meddela Skolinspektionen om en anmälan om planerad skolnedläggning inkommit för sent eller om en anmälan inte har gjorts. En sådan underlåtenhet kan medföra att Skolinspektionen tar ut en sanktionsavgift för överträdelsen. Utredningen föreslår ingen författningsreglering på området, men förutsätter att lägeskommunerna gör en sådan anmälan. Det kan vara svårt för kommunerna att avgöra om en anmälan inkommit sent eller inte alls.

Trelleborgs kommun hade gärna sett att frågan författningsregleras eller att den enskilde huvudmannen de facto även ska vara skyldig att direkt anmäla till Skolinspektionen vid planerad nedläggning, eftersom det är Skolinspektionen – inte kommunen – som har befogenheten att ta ut sanktionsavgift.

Endast juridiska personer ska få utgöra enskild huvudman

Utredningen föreslår att endast juridiska personer ska kunna bedriva enskild utbildningsverksamhet, vilket innebär att det inte längre ska vara möjligt för enskilda firmor att vara enskilda huvudmän. Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget i sin helhet. Förslaget minskar risken för sammanblandning av ekonomin mellan verksamhetens ekonomi och den fysiska personens privatekonomi. Det är positivt att utredningen föreslår övergångsregler som gör det möjligt för de enskilda huvudmän som bedriver verksamhet som enskild firma att ändra associationsform.

Sanktionsavgifter

Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget att införa sanktionsavgifter i skollagen för vissa överträdelser av gällande regelverk. Kommunen har, i sin tillsynsverksamhet, erfarenhet att enskilda huvudmän som bedriver förskola inte har kännedom om vid vilken tidpunkt förändringar i ägar- och ledningskretsen senast ska anmälas. Som rättsläget nu ser ut kan kommunen enbart förelägga huvudmannen att inkomma med uppgifterna. Det är en fördel att utredningen har valt att fokusera på väl avgränsade omständigheter som kan leda till sanktionsavgifter, vilket minskar risken för tolkningssvårigheter.

Enligt utredningens förslag ska sanktionsavgiften fastställas till ett belopp om lägst 10 000 kr och högst 10 000 000 kr. Trelleborgs kommun kan konstatera att det är fråga om ett väldigt utdraget spann, vilket kan medföra att det i det enskilda fallet kan bli svårt för kommunen, som tillsynsmyndighet, att fastställa en skälig nivå på sanktionsavgiften. Det är positivt att den föreslagna paragrafen ger vägledning kring de omständigheter som ska beaktas när sanktionsavgiften fastställs.

Trelleborgs kommun förutsätter också att det kommer att tillkomma vägledande rättspraxis på området. Förslaget medför också att regeringen eller den myndighet regeringens utser ska få meddela ytterligare föreskrifter beträffande storleken på sanktionsavgifter. Trelleborgs kommun anser att regeringen bör tillse att så sker, då sådana föreskrifter kan förbättra kommunernas förutsättningar att fatta rättssäkra beslut till gagn för enskilda huvudmän.

Utökade möjligheter till återkallelse av godkännande

Utredningen föreslår att förutsättningarna för återkallelse ska ändras. Kravet på att huvudmannen redan före första föreläggandet visat bristande förmåga eller vilja att fullgöra sina skyldigheter som huvudman för verksamheten föreslås tas bort.

Tidsgränsen ska utökas från två år till tre år. Enligt utredningen ska tillsynsmyndigheten i ett föreläggande om ett allvarligt missförhållande upplysa om att ett konstaterat allvarligt missförhållande inom tre år från beslut om föreläggande kan leda till att godkännandet återkallas. Detta ger tillsynsmyndigheten ökad möjlighet att direkt vidta de strängaste sanktionerna vid allvarliga missförhållanden. Trelleborgs kommun tillstyrker förslaget och delar utredningens ställningstagande att ett förslag på en bestämmelse som tar bort

kravet på att de strängaste sanktionerna ska föregås av ett föregående föreläggande kräver en fördjupad utredning; ett mandat som den aktuella utredningen inte har. Kommunen ställer sig även positiv till den utökade tidsramen från två till tre år samt att tillsynsmyndigheten i ett föreläggande ska upplysa huvudmannen om att ett konstaterat missförhållande inom tre år kan få allvarliga konsekvenser för huvudmannens godkännande. Det utökade ansvaret för tillsynsmyndigheten i denna del medför inte direkt några utökade administrativa bördor för myndigheten.

Konsekvenser för kommunen

Utredningens förslag påverkar kommunerna främst i deras uppdrag som tillsynsmyndighet för enskilda huvudmän som bedriver förskola. Det finns stora skillnader mellan kommunerna när det gäller hur tillsynsuppdraget organiseras, dess omfattning och frekvens. Trelleborgs kommuns bildningsnämnd utövar tillsyn över tio enskilda huvudmän som bedriver förskola. Det finns en stabil organisation på kommunens bildningsförvaltning som utövar det uppdraget, där tillsyn över respektive huvudman sker vartannat till vart tredje år beroende av vad som framkommit i föregående tillsyner. När det gäller utredningens förslag medför förslagen att förvaltningen kommer att behöva lägga mer fokus på att granska huvudmännens ekonomiska förutsättningar. Bedömningen är att det kommer att medföra ett merarbete, men att ett sådant kan hanteras inom ramen för nuvarande organisation; detta då de föreslagna ändringarna i tillsynsuppdraget är av tydlig karaktär. Utredningen föreslår att kommunerna bör kompenseras för de ökade kostnaderna i tillsynen. Trelleborgs kommun ställer sig positiv till detta.

Ordförande

.....
Mathias Andersson
.....

Kommundirektör

.....
Gisela Öst
.....